

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde.

(Lovforslaget (nr. 191) findes i tillæg A. sp. 0000, fremsættelsen i tidenden sp. 3499).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Børge Schmidt: Det er med en lille smule betænkelighed, at jeg anbefaler det lovforslag, vi her skal diskutere. I alt fald må det være sådan, at det resultat, vi finder frem til, betyder, at de besparelser, den hidtidige mælkeordning har givet os, bevarer, og, hvad der ikke mindst er væsentligt, at der også fortsat er en effektiv mulighed for at distribuere og købe friske mælkeprodukter. Den rationalisering af mælkehandelen, der blev gennemført 1940-41, betød, at detailvognsalget blev tilrettelagt på en langt bedre måde end tidligere. Nu kørte der kun én vogn i hvert distrikt, og endvidere blev antallet af mælkesælgende forretninger, der i Storkøbenhavn dengang var 3.500, reduceret ganske betydeligt. I dag er antallet godt 1.300.

Et flertal i det udvalg, der i de sidste 4 år har arbejdet med liberalisering af detailhandelen med mælk, peger på, at folks købevaner er ændret, og at det vil være vanskeligt at hindre, at supermarkeder eller andre større selvbetjeningsforretninger sælger mælk, når der i disse forretninger kan købes alle andre levnedsmidler. Det må man selvfølgelig give udvalget ret i, men jeg har bare sådan en lille, svag fornemmelse af, at man ved at gå så vidt, som udvalget foreslår, og tillade mælkesalg i alle forretninger, der opfylder sundhedsbestemmelsen, kan risikere, at man får tilstande som før 1940, hvilket ganske enkelt ville betyde fordyrelse. Men det kan vi jo tale om og få belyst i det udvalg, som jeg henstiller bliver nedsat.

Foreløbig bevarer man koncessioneringen af engroshandelen, men en opgivelse af denne kunne for alvor betyde en tilbagevenden af tilstande med en helt uhammet konkurrence, som vi kendte det dengang, med et væld af udsalg, opstilling af kølediske osv., og så vil det være for sent at græde over en spildt mælkeordning.

Nok har vi i dag endog mange familier

med køleskab, men der er stadig væk familier, der kun har dårlige opbevaringsforhold for den mælk, de køber. Ligger der ikke i den liberalisering, man stræber imod her, en fare for, at den service, der i øjeblikket udvises i form af udbringning og utraditionelle åbningstider, kunne falde bort? Man er klar over fra regeringens side, at der her ligger et problem. Forslaget om, at bagerier og konditorier uden nogen godkendelse i en overgangsperiode skal have lov til at sælge mælk og fløde på søn- og helligdage, er et udtryk herfor. Det er lidt vanskeligt for mig at se, hvorledes et sådant salg skal kunne begrænses til disse dage. Det vil vistnok kræve et alt for stort administrationsapparat, såfremt man skal kontrollere, om sådanne forretninger ikke sælger den tiloversblevne mælk om mandagen eller måske om tirsdagen med.

I den forbindelse tror jeg det er meget mere vigtigt, at det understreges, at detailvognshandelen med mælk opretholdes, og jeg håber, at man som et led i koncessioneringen pålægger engrosmejerierne fortsat at drive en sådan handel. Den har ikke mindst betydning i de områder, der har spredt bebyggelse, og den har i allerhøjeste grad betydning for visse arbejdspladser.

Jeg er heller ikke helt sikker på, at de overgangsbestemmelser, man foreslår for at bevare mejeriudsalgene, er tilstrækkelige. Jeg vil gerne understrege, at ønsker vi en nem adgang til at købe mælk, så er det ikke nok, at mælk kan købes i supermarkeder og andre steder. Jeg tror fortsat, at vore ismejerier er et meget nødvendigt distributionsled. Men forholdet er vel også det, at en lang række af disse forretninger lokalemæssigt er af en sådan størrelse, at man kun i mindre omfang, måske endda kun i beskeden omfang, kan drage nytte af tilladelse til at have flere varegrupper end forhen. Jeg tror, det er sådan. Det kan naturligvis også være et økonomisk problem med en sådan udvidelse, og forslaget må naturligvis derfor nøje vurderes i udvalget. Jeg tror også, det ville være klogt, om vi i udvalget så på mulighederne for eventuelle erhvervs lån til en eller anden mejeriudsalgsindehaver, således at vedkommende kunne have mulighed for at udvide, eventuelt også på den måde, at vedkommende kunne leje en

[Børge Schmidt.]

større forretning i nærheden af det nuværende lokale, så forsyningsapparatet på den måde kunne blive opretholdt.

De foreslåede ændringer vil utvivlsomt betyde fordele for visse forbrugere, men jeg frygter som alt sagt, at det også på forskellig måde kan komme til at gå ud over de svage stillede. Vi er imidlertid i socialdemokratiet parat til et sagligt udvalgsarbejde om dette lovforslag, som man kan sige er affødt af en naturlig udvikling.

Stæhr Johansen: Det foreliggende lovforslag tilsigter, som det allerede er sagt, en liberalisering af handelen med mælk og fløde efter en overgangstid på 1½ år. Jeg vil gerne indledningsvis sige, at en sådan liberalisering efter mit partis mening er både rimelig og velbegrundet.

Lovforslaget bygger i store træk på det meget omfattende arbejde, der er udført i handelsministeriets mælkeudvalg af 1965, og som resulterede i en delbetænkning, hvori man beskæftigede sig med detailhandelens forhold og fremsatte et forslag til ændret lovgivning på dette område.

Arbejdet i mælkeudvalget går nu videre med en nærmere undersøgelse af engros-handelen med mælk og fløde. Det er derfor naturligt og nødvendigt, at man indtil videre stort set lader denne sektor hvile og afventer resultatet af det fortsatte udvalgsarbejde.

De hidtidige mælkeordninger, således som de har fundet udtryk i den lov, som daværende handelsminister Christmas Møller fik vedtaget i rigsdagen i august 1940, og som efter at have virket i mange år stort set blev opretholdt ved den nugældende mælkelov af 1958, var utvivlsomt på daværende tidspunkt af stor betydning. Den rationalisering, mælkeloven var udtryk for, nedbragte mælkepriserne betydeligt og bragte i det hele taget mælkehandelen ind i rammer, der passede til samfundsmønsteret og vel også under krigen kom til at spille en stor rolle i forsyningsmæssig henseende.

Men tiden løber, det er snart 30 år siden, og med den totale ændring af brugsvaner og forretningsvaner er det ganske klart, at mælkeмоноpolet ikke rigtig har kunnet tilpasses den udvikling, der er sket på alle andre områder af detailhandelen. De nye

forbrugsvaner har også bevirket en ændring; jeg tænker her på supermarkeder med de mange indkøb, der foretages dér, ikke mindst af ægtepar, som begge har udearbejde; og for hvem et samlet indkøb har meget stor betydning. Endvidere er mælken qua den tekniske udvikling blevet en mere holdbar vare, som stiller mindre krav til distributionsformen end tidligere.

Det var derfor med forventning, man modtog meddelelsen om, at daværende handelsminister Lars P. Jensen — vel i øvrigt på grundlag af et spørgsmål, jeg her i folkettingen rettede til ministeren — i 1965 nedsatte det mælkeudvalg, hvis betænkning og forslag stort set danner grundlaget for det lovforslag, vi har til behandling her i dag.

Som det også er fremhævet af udvalget, er det især distributionen af mælk, der har givet anledning til kritik. Opretholdelsen af butiksenheder med et så begrænset og specielt varesortiment måtte give anledning til kritik først og fremmest fra forbrugerne, der måtte hente mælk og fløde i et detailmejeri uanset afstanden dertil, og uanset om der på vejen lå fødevarerforretninger, som ud fra sundhedsmæssige betragtninger lige så godt kunne handle med disse varer.

Udviklingen går, som jeg før sagde, mod butiksenheder med et alsidigt sortiment, hvilket er blevet hilset med tilfredshed særlig af de husmødre, som får en lettere arbejdsgang ved at kunne handle i disse store butikcentre.

Men så må man sige, at har der ikke fra forbrugernes side helt været tilfredshed med den nuværende distribueringsform, så har der heller ikke fra detailmejeriernes side været tilfredshed med udviklingen. Salget af mælkeprodukter giver under hensyn til den lange arbejdstid ikke nogen stor fortjeneste; det har ikke været tilladt at sælge ret mange andre varer til den meget store kundekreds, der daglig kommer i disse forretninger, og reglerne om udbringning og pligten til at holde åbent på søn- og helligdage har virket som en urimelig byrde i en tid, hvor andre befolkningsgrupper har fået en kortere og mere koncentreret arbejdstid. Det er derfor ikke mærkeligt, at mange detailmejerier har måttet slås med personaleproblemer. Når således begge parter ikke har været udelt tilfredse med den bestående lovgivning, er der grund til at lave denne om.

[Stæhr Johansen.]

Jeg synes, det er rimeligt, at der gives de bestående detailmejerier en vis frist til at tilpasse sig de ændrede vilkår, og den i lovforslaget foreslåede overgangsperiode og de bestemmelser, der knytter sig til denne, finder jeg, måske i modsætning til hr. Børge Schmidt, giver tilfredsstillende beskyttelse i den vanskelige omstillingsperiode. Hvis hr. Børge Schmidt har læst betænkningen, vil han have bemærket, at et flertal i mælkeudvalget var indstillet herpå; der var andre, som ønskede, at man skulle have liberaliseret totalt med det samme. Men her gjorde det sig gældende, at politik er det muliges kunst, og jeg mener, man fandt den rigtige vej frem med den overgangsordning, som er foreslået.

Der kommer fordele for detailmejerierne, idet man efter disse bestemmelser med øjeblikkelig virkning ophæver bestemmelserne om begrænsning af varesortimentet og de restriktive bestemmelser om afståelse af mælkeudsalg, og den tyngende pligt til at holde åbent på søn- og helligdage samt pligten til udbringning af varer vil ligeledes bortfalde. Det er efter min opfattelse meget store fordele. Ser man på udviklingen i Norge og særlig i Sverige, hvor man allerede for 5-6 år siden indledte disse operationer, vil man se, at detailmejerierne dér er omdannet til forretninger med et stort varesortiment og formentlig også med større fortjenstmuligheder for indehaverne, end et detailmejeri ville kunne give.

Som jeg sagde før, finder jeg det naturligt, at liberaliseringen påbegyndes langsomt derved, at kommunerne i overgangsperioden kun kan tillade antallet af mælkeudsalg forøget med indtil 10 pct., foruden at det tillades bagerier og konditorier at sælge mælk på søn- og helligdage. Hvor stram kontrollen skal og kan være, som hr. Børge Schmidt var inde på, er det vanskeligt at udtale sig om; men der er jo allerede visse bagerier og konditorier, som arbejder under disse bestemmelser, og sådan særlig store lovbrud på disse områder har jeg i hvert fald ikke været opmærksom på. Jeg betragter imidlertid også dette som mindre væsentligt.

Det vigtigste er de bestemmelser, der skal gælde efter 1. januar 1971, og jeg har her blandt andet hæftet mig ved bestem-

melsen om ændring i det geografiske område. Efter lovforslaget kan handelsministeren foretage ændringer i lovens geografiske område, når der af en kommunalbestyrelse fremsættes anmodning herom. Dette er en ret vid bemyndigelse for ministeren. I bemærkningerne til den nævnte paragraf fastslås det dog, at bemyndigelsen kun vil blive brugt i undtagelsestilfælde og i overgangsperioden kun, når der ikke derved påføres den bestående detailmælkehandel væsentlige ulemper. Ordet „væsentlige“ har ministeren sat ind i kommissionens forslag, og selv om denne lille ændring nok vil skabe nogen misfornøjelse i detailhandlerkredse, kan jeg tilslutte mig ministerens bemærkninger, idet jeg håber — og det tror jeg da også er givet — at ministeren vil administrere den i den ånd, der egentlig ligger i kommissionens forslag. Jeg kan godt forstå, at der kan opstå tekniske vanskeligheder, hvor ministeren må gribe ind, men hvis der opstår væsentlige ulemper, håber jeg, at der bliver administreret efter ordlyden.

Ministeren har ikke ment i lovforslaget at kunne medtage den af udvalgets flertal foreslåede bestemmelse om kommunernes adgang til prisfastsættelse for at imødegå urimelige lokale prisudviklinger. Adskillige medlemmer af mælkeudvalget pegede på, at den frie prisdannelse under frie konkurrenceforhold fra 1. januar 1971 måske kunne bevirke, at mælken i visse forretninger blev solgt som lokkevarer til urimeligt lave priser til skade for detailmælkehandelen og særlig for mælkeruterne, hvilket i det lange løb næppe ville gavne forbrugeren.

Ministeren har imidlertid tilsluttet sig det mindretal, der gik imod forslaget, med henvisning til, at eventuelle indgreb burde ske inden for monopolloggivningens rammer.

Som et af de medlemmer af udvalget, der gik ind for flertalsindstillingen, kan jeg naturligvis ikke være enig med ministeren på dette punkt. Jeg tror, at der i sådanne tilfælde vil være brug for en hurtig udrykning, der mest effektivt kan foretages af de kommunale myndigheder, der kender de lokale forhold. Men jeg erkender, at der her er tale om et mere teknisk betonet spørgsmål, som jeg håber vi kan se nærmere på

[Stær Johansen.]

og forhandle med ministeren om under den udvalgsbehandling af lovforslaget, der jo kommer.

Som jeg indledningsvis sagde, er der i det konservative folkeparti sympati for den lovgivning, ministeren har foreslået, og som peger mod en liberalisering af mælkehandelen, og vi kan fra konservativ side tilsige vor støtte til lovforslagets gennemførelse.

Jens Chr. Christensen: Det lovforslag, vi her har til første behandling, er, som det fremgår af bemærkningerne, begyndelsen til en ændring af den lovgivning, der indledtes i 1940 med lov om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde.

Se, vi, der er så gamle, at vi husker det kaos, vi havde på konsummælkehandelsområdet, inden loven af 1940 blev gennemført, må jo indrømme, at loven for mælkeforbrugeren stort set har virket efter sin hensigt. Da et enigt folketing i 1940 vedtog loven, var det forbruger- og samfundsmæssige hensyn, der lå til grund, men også mælkeproducent, mejeri og mælkeforhandler kom under indflydelse af lovgivningen. Det skal understreges, at den rationalisering og centralisering, der dengang blev gennemført, langtfra var til ringe bekostning i alle de forskellige led.

Man kan så rejse spørgsmålet, om det har været umagen værd, om det har været bekostningerne værd. Man kan rejse spørgsmålet, om lovgivningen har tjent og opfyldt sit formål. Svaret må efter min mening være et klart ja. Jeg kan henvise til det kommissionsarbejde, der gik forud for 1940-lovens fornyelse i 1958. Der siger man, at der i årene indtil 1957-58 havde været en årlig rationaliseringsgevinst på mellem 30 og 40 mill. kr., og disse 30-40 mill. kr. var alle kommet forbrugerne til gode i form af prisbesparelser. Denne udredning var foretaget af det daværende priskontrolråd, og derfor må man gå ud fra, at den var rigtig. Endelig skal dertil føjes, at i samme periode gennemgik mælkeproduktionsstederne, konsummælksmejerierne og de specielle mælkehandlerforretninger en udvikling, der medførte, at mælkens behandling fra producent over mejeri til forbruger blev af en høj hygiejnisk og sanitær standard.

Jeg har ønsket ganske kort at nævne disse ting, netop fordi den lovgivning, som vi beskæftiger os med, gennem årene er blevet ildeset i en udstrækning, der er helt urimelig.

Man kan så også rejse spørgsmålet: ja men hvorfor skal lovgivningen ændres, når den har virket tilfredsstillende? Over for det vil jeg gerne pege på følgende, der kan betinge en vis ændring af den bestående lovgivning.

Fra 1940 til 1969 er der sket en velstandsstigning på ca. 75 pct. i vort samfund. Det vil sige, at prisbilligheden for mælk spiller en noget mindre rolle i dag end i 1940, navnlig også i betragtning af, at fødevarerudgifternes andel i den enkelte families budget i dag er betydelig mindre end den del af budgettet, der beslaglægges af de øvrige livsgoder. Dernæst må man også tage i betragtning, at forbrugeren i dag har langt bedre opbevaringsmuligheder end tidligere. Køleskabsdækningen er nu mellem 85 og 90 pct., hvilket sammen med den forbedrede produktionsteknik på mejerierne, på produktionsstederne, giver en større holdbarhed af varerne. Dette nedbringer behovet for forsyninger hver dag.

Vi må erkende, at det, forbrugeren i dag ønsker, er en let adgang til indkøb i forretninger med et stort udvalg af forskellige fødevarer. Man ønsker at kunne købe det meste af sit forbrug på ét sted. Man ønsker endvidere, at varen skal være emballeret i en praktisk og let engangsemballage, der virker indbydende og tiltalende.

Allerede under kommissionsarbejdet forud for fornyelsen af 1940-loven i 1958, blev det klart forudset, at den ændrede detailhandelsstruktur, som var under opsejling, ville medføre, at der fremstod en række store og moderne fødevarerforretninger, der fuldt ud på betryggende måde kunne magte omsætning af mælk, og som ydermere havde den fordel, at de daglig blev besøgt af et stort antal forbrugere. Når der samtidig tages hensyn til den ændrede bystruktur med udflytning af mange mennesker til befolkningsrige yderkvarterer, hvor det er småt med specialforretninger, ikke mindst på grund af de høje huslejer, opstår naturligt ønsket om ændrede regler for detailhandel med mælk. Dette ønske måtte imødekommes, og det er grunden til, at handelsministeren

[Jens Chr. Christensen.]

i 1965 nedsatte et udvalg, som har afgivet den betænkning, der ligger til grund for nærværende forslag.

Af udvalgets betænkning fremgår det tydeligt, at der har været ret stor enighed om, at mælkeomsætningen ikke fortsat bør bevares som en speciel detailhandel, hvorfor den naturlige følge har været at fremsætte forslag om en såkaldt liberalisering af denne detailhandel. Det er et forslag, som vi fuldt ud kan tilslutte os.

Der kan ikke være særlig anledning til her at komme nærmere ind på enkelthederne i forslaget; enkelthederne forklares jo tydeligt af bemærkningerne til forslaget og ministerens skriftlige fremsættelse. Lovforslaget er i øvrigt udformet i ret nøje overensstemmelse med udvalgets flertalsforslag, der har tilslutning fra kommunernes repræsentanter, repræsentanterne for de respektive ministerier, veterinærmyndighederne; mejerierne samt fagorganisationernes og mælkedetailhandlernes repræsentanter.

Ministeren har i det store og hele fulgt flertallets indstilling, men der er ét punkt, hvor ministeren ikke har ment at kunne gøre det, og det er allerede nævnt af hr. Stæhr Johansen. Flertallets indstilling forudsatte, at kommunerne fortsat skulle have adgang til at kunne gribe regulerende ind i detailprisansættelsen, for så vidt der i enkelte byområder skete en urimelig ansættelse af forbrugerprisen enten gennem meget høje eller i visse tilfælde meget lave detailpriser i form f. eks. af deciderede slagvarepriser eller „kom indenfor-priser“, som det populært hedder. Det ligger egentlig lidt uklart, hvorfor ministeren har valgt at gå imod flertalsindstillingen, når det drejer sig om adgang til at kunne gribe ind over for urimelige detailprisansættelser, navnlig under hensyn til, at kommunerne skal tage sig af så vigtige forhold vedrørende prisansættelsen som ansættelsen af generelle engrospriser samt godkendelse af de dertil knyttede leveringsvilkår, herunder stopafgifter, kvantumsrabatter, og hvad der kan falde derindunder.

Jeg har personlig den opfattelse — men jeg vil klart sige, at det ikke er den opfattelse, som flertallet i mit parti har — at det ville være mere rigtigt, om det var

kommunalbestyrelserne eller de kommunale mælkeudvalg, der havde adgang til at fastsætte priserne. Det er rigtigt, som det også er nævnt her fra talerstolen, at de har mulighed for at gribe hurtigere ind, men de har også større mulighed for at bedømme, hvilke forskelle der kan være på priserne fra den ene by til den anden, og egentlig også hvilke omkostninger der kan være forbundet med at levere mælk uden i yderdistrikterne.

Det kan ikke være ubekendt, at udvalgets flertalsindstilling i meget væsentlig grad netop byggede på denne kommunale adgang til at gribe ind over for urimelig prisdannelse i detailledet, idet man fra visse sider tillagde netop denne bestemmelse en afgørende betydning, navnlig som et vist rimeligt sikkerhedsnet for de nuværende mælkebutikker over for urimelige slagvarepriser, f. eks. med prisansættelse under indkøbsprisen, for enkelte forretningers vedkommende med den hensigt at bruge mælken som lokkevare. Når henses til, at de nuværende mælkebutikker har 60-80 pct. af deres omsætning placeret på mælkevarer, og at de nye forretninger, der nu kommer ind i mælkehandelen, formentlig kun har mælkeomsætningen som en meget lille procentdel af deres omsætning, er det klart, at specialforretningerne må have en afgørende interesse i, at prisudviklingen ikke fremover forekommer helt urimelig. Det er et spørgsmål, som jeg håber vi kan tage op til nærmere drøftelse i det udvalgsarbejde, som kommer til at foregå.

Jeg kan slutte med at tilsige venstres støtte til at gennemføre den liberalisering af mælkehandelen, som lovforslaget stiller mod. Men jeg vil dog gerne understrege min advarsel mod, at vi kommer ud i samme kaos på mælkehandelens område, som var gældende, inden den nugældende lov blev gennemført. Jeg sigter ikke hermed til nærværende lovforslag; i overgangstiden bliver der ingen problemer, og der bliver sikkert heller ingen problemer efter 1971. Det, jeg sigter til, er det videre arbejde, som skal foregå i det nedsatte udvalg med de forslag, den fremtidige lovgivning kommer til at bygge på. Hvis det bliver forslag, der kommer til at vende helt op og ned på de forhold, som vi har haft

[Jens Chr. Christensen.]

at arbejde under med den nugældende lov, skulle det jo nødvendig gå sådan, at vel ville det blive lettere i de tæt befolkede byområder at få billig mælk, men at det ville blive langt, langt dyrere i de tyndt befolkede byområder. Det er derfor, jeg synes, vi skal træde varsomt med den lovgivning, som her er under opsejling.

Dagmar Andreasen: Det foreliggende lovforslag indebærer kun en begyndende liberalisering af mælkehandelen. Efter en afviklingsperiode på 1½ år vil alle detailforretninger, der opfylder de sundhedsmæssige krav, have adgang til at forhandle mælk og fløde, og prisansættelsen i detailledet gives fri. Men det vil dog stadig væk være sådan, at leverancen af mælk til forretninger koncessioneres og kommunen fastsætter engrosprisen.

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår, at mælkeudvalget af 1965, hvis delbetænkning ligger til grund for dette lovforslag, stadig arbejder, og man har endnu ikke gjort sig klart, hvad man vil gøre med hensyn til engros-handelen. Det er nok rimeligt, at man foretager frigivelsen ad flere gange, men vi er inden for det radikale venstre glade for, at vi er kommet i gang med liberaliseringen, og vi håber, at den vil fortsætte.

Når man læser i mælkeudvalgets betænkning om mælkeordningens tilblivelse i 1940, gør man sig unægtelig nogle betragtninger. Jeg var jo ikke med til at gennemføre det dengang, og det er måske derfor, de tanker, jeg gør mig, ikke helt svarer til dem, hr. Jens Chr. Christensen gør sig.

I slutningen af 1930'erne kritiserede landmændene den store forskel, der var på prisen til producent, og den pris, som forbrugerne måtte betale, og det var en stærkt medvirkende årsag til, at man lavede mælkeordningen, der i høj grad er planøkonomisk i sin idé. Kritikken af fordyrelsen fra producent til forbruger er imidlertid ikke hørt op, og jeg synes ellers, at det måtte være

åbenbart for enhver, at det i hvert fald ikke er mælkehandleren, der skummer fløden — for at blive i fagsproget.

Om mejerierne har nedsat deres omkostninger mere på grund af mælkeordningen, end de ellers ville have gjort i den samme periode, er svært at sige. Teoretisk har det været muligt, men motivet og udfordringen har jo manglet. Personlig tror jeg på konkurrencen og på den udfordring, der ligger i konkurrencen.

Man kan diskutere, om mælkeordningen har været til gavn for forbrugerne. Personlig tror jeg nok, den har været bedre end sit rygte set ud fra et forbrugersynspunkt. Men det er oplagt, at hele udviklingen, ændringen i detailhandlerledet, udbredelsen af køleskabe osv. osv., i dag gør den u hensigtsmæssig.

Jeg kan ikke frigøre mig for den tanke, at mælkeordningen har været meget dyr for dansk landbrug. Bag hele filosofien med mælkeordningen lå den tro, at det kun drejede sig om at distribuere billigst muligt, salget gik af sig selv. Jeg vil næsten sige, at man har betragtet mælk sideordnet med vand og elektricitet; bare det kom ud til forbrugerne billigst muligt, så skulle de nok tage fra. Det er imidlertid en meget farlig opfattelse for en branche. Det har nemlig vist sig, at man lever ganske udmærket uden mælk. Der er mange andre ting, man har let ved at købe i nærmeste supermarked. Og tilbøjeligheden til at vælge andre produkter end mælk bliver jo større, hvis emballagen ikke er sympatisk eller man ikke synes om produktet, sådan som det fremtræder.

Udviklingen i forbruget af mælk ser jo heller ikke alt for strålende ud. Men det værste er måske slet ikke, at dansk mejeribrug ikke har været sælgende på det danske marked, men at man heller ikke opdagede, at der skulle sælges på eksportmarkederne. Det er min opfattelse, at man mange steder i udlandet får mere varierede mælkeprodukter end i mejerilandet Danmark. De syrnede mælkeprodukter kunne få langt større ud-

[Dagmar Andreassen.]

bredelse, end de har. Forhåbentlig vil den liberalisering, der her er tale om, blive efterfulgt af andre, så at dansk mejeribrug kan blive sælgende til gavn for dansk landbrug.

Samtidig tror jeg nok, vi trænger til lidt smidiggørelse af de mælkelove, der sorterer under landbrugsministeren og indenrigsministeren, men det kommer forhåbentlig senere.

Jeg skal på det radikale venstres vegne tilsige vort velvillige samarbejde i udvalget.

Ove Munch: Det må vel efterhånden være klart, at den reform, der skal gennemføres efter dette lovforslag, kun er en halv reform, at der er mange andre problemer forbundet med handelen med mælk end netop detailhandelsproblemer, nemlig alle de problemer, der knytter sig til monopolordningen for engrosmejerierne, hvor man vel nok især må tænke på den storkøbenhavnske. Jeg tror ikke, det er nogen tilfældighed, at der var størst sympati for et angreb mod den monopolordning fra det radikale venstres side i de ordførertaler, vi har hørt. Jeg vil håbe, at det kan udmøntes i udvalget til, at man får en meget grundig debat og undersøgelse også af det andet problem.

Hr. Stæhr Johansen sagde, at den betænkning, der forelå, var en delbetænkning, og jeg vil gerne understrege, at det kun er en halv betænkning, at den ikke løser det problem, som må løses ifølge lovforslaget. I forslaget § 7, stk. 2, står der jo:

„Mælkeforsyningen skal tilrettelægges således, at der sikres forbrugerne mælk og fløde til de lavest mulige priser“,

og i den henseende er det klart, at man ikke kan afvise den liberalisering, som vil ske i detailledet, men nok så centralt må det være at angribe engrosproblemet, som jo hviler på en monopolordning, der vistnok principielt ingen sympati nyder fra nogen side. Man har engang fra denne talerstol sagt, at det var en slags socialisering, og det vil jeg meget kraftigt afvise. Det er i hvert fald ikke vores mening, at det har noget med socialisering at gøre.

Den foreslåede liberalisering af detailhandelen har fuld tilslutning fra SF. Vi

mener, at det er en ændring, som er i fuld overensstemmelse med den moderne form for detailhandel, hvad angår indpakkingsmetoder, de nye emballagemetoder for mælk og de nye indkøbsvaner i supermarkeder.

Det eneste problem i den forbindelse er jo de detailhandlere, der findes i forvejen, og som kommer i klemme. Det er klart, at man vil kunne se supermarkeder, kædeforretninger, bruge mælken som en slagvare, som en lokkevare, og når omsætningen for ismejerierne i forvejen går ned og avancen så beskæres, fordi ismejerierne ikke kan tage større avance end supermarkeder, ja, så bliver sagen sikkert alvorlig for mange af disse indehavere af ismejerier.

Jeg ser, at man har tænkt på disse mennesker og vil hjælpe dem på den facon, at de skal have adgang til at forhandle et større varesortiment. Jeg er ikke sikker på, at det ubetinget er en hjælp. Hvis man forestiller sig, at denne udvidelse af varesortimentet kræver en investering fra den pågældende forretnings side, f. eks. i kølemontre og den slags, ja, så kan man måske føje spot til skade for disse mennesker, hvis de foretager en investering, som ikke kan forrentes ved et passende salg. Som det allerede er sagt, er mange af disse forretninger jo meget små, målt i antallet af kvadratmeter såvel som i omsætning, og jeg er ikke helt sikker på, det altid vil være fornuftigt med dette større varesortiment. Men det er selvfølgelig noget, der kan drøftes i udvalget. Selvfølgelig principielle, at disse mennesker skal hjælpes, er SF fuldt indforstået med.

I forbindelse med spørgsmålet om mælk og fløde må man også komme ind på emballageformerne. Det er nok en smagssag, om man foretrækker „papmælk“, som det hedder, men jeg synes, der har været en hel del forvirring, hvad angår emballageteknikken. Man har set, at der er blevet skiftet fra klare flasker til brune flasker og videre til mælk i papkartoner. Jeg ved ikke, om man ligefrem kan lave en standardisering, men de steder, hvor man har haft de skiftende emballageformer, hvor man altså ikke har nøjedes med bare at foretage ét skift, ja, dér har man i hvert fald ikke gjort det billigt muligt, og måske man kunne diskutere en eventuel standardisering i udvalget.

I den forbindelse synes jeg også man skal

[Ove Munch.]

komme ind på prisen — ikke mælkeprisen i almindelighed, men specielt prisen efter indførelsen af de nye emballageformer. Jeg vil spørge: kan det virkelig være rigtigt, at en papkarton til en liter mælk skal koste 12 øre? Ja, altså ikke 12 øre, men 12 øre mere, end det koster at hælde en liter mælk i en flaske. Det forekommer mig meget besynderligt, hvis det skulle være sådan. Hvis jeg ikke husker meget galt — og det tror jeg ikke jeg gør — så sagde man forud for indførelsen af disse nye emballageformer, at det var en rationalisering, og jeg synes også, man sagde, det skulle betyde en billigørelse. Det strider i hvert fald mod, at det generelt har betydet en forhøjelse på 12 øre, at man gik over til papkartoner. Nu er jeg ikke klar over, præcis hvad det koster at levere mælk i flaske, men når man tænker på, hvor meget det indebærer — transporten af flaskerne frem og tilbage, flaskerne skal rengøres, og rengøringen skal kontrolleres, flaskerne skal fyldes, og så skal der sættes kapsel ovenpå — og når man dertil føjer, at der er en begrænset levetid for disse flasker, så vidt jeg husker holder en flaske gennemsnitlig til 10-20 leverancer, ja, så forekommer det mig mere end mærkværdigt, at det skulle koste mere at levere mælk i papkartoner. Jeg kan ikke frigøre mig for den tanke, at der et eller andet sted må være en urimelig avance. Det er i hvert fald klart, at landmændene får ikke mere for mælken, fordi mejerierne putter den i papkartoner, ismejerierne får ikke større fortjeneste — det fremgår af den betænkning, der foreligger — og engrosmejerierne er jo under en vis kommunal kontrol efter den monopolordning, som findes. Herefter må man nok spørge: hvor kan det så tænkes at der er en sådan urimelig fortjeneste? Ja, jeg ved ikke noget konkret, men jeg kunne på forhånd forestille mig, at der var den mulighed, at selve kartonerne kostede for meget. Jeg er ikke rigtig klar over, hvem der forhandler disse kartoner, hvem der ejer de firmaer, som leverer kartoner. Men hvis man skal opfylde den nævnte § 7, stk. 2, som siger, at mælkeforsyningen skal tilrettelægges således, at der sikres forbrugerne mælk og fløde til de lavest mulige priser, så mener jeg afgjort, at dette problem må tages op i udvalget, for ellers bliver der en modstrid.

Jeg kan heller ikke undlade at komme med en bemærkning om det argument, der blev fremført af hr. Jens Chr. Christensen, som sagde noget om, at en af begrundelserne for at indføre denne nye lov var velstandstigningen; nu spillede prisen en mindre rolle. Man kan naturligvis diskutere, om det er rigtigt, men det er i hvert fald i modstrid med den paragraf, jeg nu har nævnt et par gange.

Noget tilsvarende gælder de betænkkeligheder, der har gjort sig gældende med hensyn til dette, at mælken måske bliver brugt som slagvare. Når man taler om urimelige priser, helt urimelige priser — det var også hr. Jens Chr. Christensen — så er det ejendommeligt, at det skulle forstås som for lave priser.

Fru Dagmar Andreasen var også inde på produktudvikling med hensyn til de nye surmælksprodukter, som forbrugerne jo er meget glade for. Jeg har en forestilling om, at når der er en bremse på fremkomsten af disse nye produkter, så hænger det netop sammen med, at vi har monopolordningerne. Man er bange for, at ét mejeri skal få en fordel fremfor et andet mejeri. Man har vedtaget, at hvert af de tre store monopolmejerier i det storkøbenhavnske område skal have 25,50 pct. af det samlede salg, og det må ikke forskydes.

Der var flere problemer, som jeg må rejse i udvalget, da taletiden er udløbet.

Jeg skal til slut sige, at vi tilsiger velvillig behandling i udvalget og støtter den liberalisering, som er indeholdt i lovforslaget.

Kai Moltke: Jeg må sige, at jeg også for mit vedkommende ikke kan andet end hilse det fremsatte lovforslag som et vist fremskridt, men jeg må samtidig ledsage det med en beklagelse af, at man endnu i tempo er så langt bagud, at man ikke har kunnet komme med en samlet ordning, hvor også spørgsmålet om engrossalget og hele dets organisation blev ordnet samtidig med detailsalget. Jeg kan så meget mere glæde mig over, at man nu får denne liberalisering, som jeg netop i sommer skriftligt efterlyste i handelsministeriet en lempelse af de stive ordninger, som vi har.

Nu rejser der sig — og det er blevet nævnt — uden tvivl visse vanskeligheder for de små mælkeudsalg, som jo i forvejen

[Kai Moltke.]

ikke er alt for godt stillet, og jeg tror, man kan sige, at linjen til imødegåelse af disse vanskeligheder er rigtig. Salget af mælk, smør, mælkeprodukter o. lign. er vel den del af levnedsmiddelbranchen, som stiller de største hygiejniske og sundhedsmæssige krav. Og når disse krav opfyldes i et sådant salgsområde, så må ismejerierne også være egnede til samtidig at få udvidet retten til at sælge andre produkter, så at deres omsætning ikke hæmmes. Vi kan ganske roligt sige, at en af årsagerne til, at ordningen nu må revideres, er, at betænkeligheden ved at oprette nye mælkeudsalg i yderkanterne af byerne, i de nybyggede områder rundt omkring, har været så betydelig, at afstandene for køberne er blevet for lange, hvis de alene skal være henvist til at købe i ismejerier. Derfor må den nye tekniske ordning give andre muligheder for at tilfredsstille behovet for mælk.

Jeg venter spændt på næste akt, der drejer sig om engroshandelen, for man kan jo ikke se på dette problem uden samtidig at se på hele den forvandlingsproces, som i øjeblikket er ved at foregå inden for vores forældede form for mejeridrift. Vi har jo, når vi kommer ud på landet, koncentrationen i stadig større enheder og en rationalisering af mælkebehandlingen og den produktion, som står i forbindelse med mælkebehandlingen. Derved åbnes selvfølgelig også mulighederne for en større valgfrihed for de aftagere, som skal skaffe mælk f. eks. til byområderne, og jeg vil hilse med glæde, at man ikke med hensyn til engrossalget fremtidig opdeler alt for snævert ved geografiske grænser for det enkelte mejeri. Jeg ønsker altså liberaliseringslinjen overført også til engrossalget ud fra den betragtning, at et enkelt mejeri inden for sin kreds ikke bør have monopol på leverancen til et større byområde.

Jeg gør det så meget mere, som vi jo ikke kan tale om disse spørgsmål uden at tale om den almindelige udvikling her i landet. Nu kommer jeg desværre ikke med i det udvalg, som kommer til at behandle dette lovforslag, men jeg vil da anmode det kommende udvalgs medlemmer om at læse det sidste nummer af Ingeniør- og Bygningsvæsen. Her anstilles ganske interessante betragtninger om forsyningen af store dele af

det sjællandske område. Tænk engang: dagligt føres f. eks. fra så fjernt et område som Hjørring amt emballeret i containere mælk til mejeriet i Høng, hvorfor der dagligt ind sættes både til transport af mælk! Det kan dog vist ikke være noget led i en fornuftig mælkeordning, at den mælk, som skal bruges i Høng, og som skal bruges i de sjællandske byer, i stigende grad må hentes i den nordligste og fjerneste del af Jylland, fordi man ikke har en organisk udvikling af mælkeproduktionen og leverancen.

Forleden diskuterede vi her det tilbagestående Maribo amt og dets udviklingsmuligheder. Vi havde her den temmelig store mælkekondenseringsfabrik i Nakskov, som besluttede overførelse til jysk territorium, til trods for at det var en traditionel virksomhed. Hvad er årsagen til det? Årsagen til det er, at man gennem den givne form for landbrugsstøtte i den grad har bygget hele det lollandske landbrug op på sukkerordninger, på kornordninger og sidst på dyrkningen af hestebønner, at der overhovedet ikke findes tilstrækkeligt med køer til at levere råmaterialerne fra nært hold til den allernærmeste store mælkebehandlende fabrik i den del af landet. Se, disse ting med forsyning af Sjælland med stadig større mængder af mælk fra de fjerneste dele af Jylland og den kendsgerning, at man må flytte store mælkebearbejdende industrielle virksomheder fra den ene landsdel til den anden, fordi kvægvælden er ujævnt fordelt og stadig skydes væk fra storbyområdet, det er et problem, som hænger ganske nøje sammen med både bestræbelserne for at nedsætte prisen på mælk og bestræbelserne for at skaffe landbrugeren en større andel i prisen. For det at transportere mælk i containere med bil, med damper eller med statsbane kan dog aldrig nogen sinde gøre det lettere for landbruget at opnå en højere pris.

Derfor må jeg sige, at jeg kan godkende bestræbelserne, som vi nu er vidne til i detailhandelen, men at jeg så sandelig også håber på en fornuftig rationalisering i engrosledet, ikke mindst at man skaber sådanne former for rationelt dansk landbrug, at man slipper for disse urimelige omkostninger til transport. Så vidt jeg kan se, er milliardudgifterne til transport, som man i øjeblikket beskæftiger sig med, tilstrække-

[Kai Moltke.]

lig store til, at man ikke kunstigt behøver at forøge dem.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Jeg vil gerne takke for, hvad de forskellige ordførere har kunnet fremføre ved denne førstebehandling. Jeg skal henlede opmærksomheden på, at mælkeudvalget blev nedsat i februar 1965, og nu skriver vi februar 1969. Mælkeudvalget fik i september 1966 yderligere den opgave — ud over at redegøre for detaileddet, som det var blevet bedt om i februar måned 1965 — at give en udredning af engros-mælkehandelens forhold.

Det har altså taget 4 år at komme igenem behandlingen af detaileddets problemer, og når man læser betænkningen, kan man jo tydeligt se, at der har været ikke så få forskellige meninger om denne sag. Man har fra visse sider gerne villet fastholde et monopol, fra andre sider er man gået imod bevarelsen af monolet, og om end med forskellig melodi mærker jeg de samme bekymringer gå igen hos en del af ordførerne, vel nok mest hos hr. Børge Schmidt.

Adskillige af ordførerne har været inde på det gode, det var at få ordningen af 1940 gennemført. Det er jeg enig i, for det var, så vidt jeg ved, en ret konfus tilstand, der herskede. Men der er jo forskel på 1940 og 1969; en række problemer fra dengang er bortfaldet, og tiden har ført andre problemer med sig. Også dette har en række af ordførerne været inde på. Man har haft en meget stor udflytning. I disse udflytningsdistrikter er der en ringe forsyningsmulighed med mælk; der er ikke rigtig noget, der hedder nærhedsbutikker dér. Man var i 1940 langt mere indstillet på at få varer bragt ud; det er noget, der er gået meget stærkt tilbage, bl. a. jo fordi det er delvis umuligt at skaffe arbejdskraft til denne udbringning, til dels fordi de forbrugere, der ønsker udbringning som regel ikke er villige til at betale det, det reelt koster at få varerne bragt ud. Man har fået betydelig bedre holdbarhed for mælk og fløde — ligeledes et forhold, man ikke kendte dengang — og man har fået engangsemballage. Samtidig har købevanerne ændret sig i betydelig grad, sådan at — som flere også har været inde på — fødemidler nu stort set af en meget stor gruppe forbrugere ønskes indkøbt på

nogenlunde samme sted. Jeg tror derfor, at det er helt rigtigt, som udvalget har peget på — ellers var jeg jo heller ikke kommet med lovforslaget — at tage hensyn til den udvikling, der er sket siden den tid.

Adskillige af ordførerne har ligeledes været inde på, at man burde gå videre; jeg kan kun sige, at jeg må nu lade mælkeudvalget arbejde med engrossektoren og dennes problemer, og jeg personlig mener, at det også vil være nødvendigt med en liberalisering inden for dette område, men det må vi se på til sin tid.

Hr. Stæhr Johansen har med stort skarp-sind set, at jeg har rettet ordet „ulemper“ for den bestående detailmælkehandel til „væsentlige ulemper“. Det har jeg gjort, fordi der, når man har ansvaret for at administrere en lov, nødvendigvis må være tale om væsentlige ulemper for de bestående detailmejerier i overgangstiden og ikke kun om ulemper.

Ligeledes har hr. Stæhr Johansen sammen med andre ordførere, bl. a. hr. Jens Chr. Christensen, været inde på spørgsmålet om, at man efter overgangstiden ophæver kommunernes ret eller pligt til at fastsætte detailprisen. Mit væsentlige synspunkt er dér, at mælk efter overgangstiden skal være en fri vare, kun omgivet af de nødvendige sundhedsmæssige hensyn, og at det ikke vil kunne forliges meget vel med en fri vare og dennes indpasning i den ændrede struktur, såfremt der ikke også er fuldstændig fri priskonkurrence med dennes goder og dens enkelte vildskud — hvis man kan kalde lokkevarer et vildskud.

Med hensyn til muligheden for at falde tilbage til forholdene før 1940 er der næppe nogen mulighed for dette med hensyn til detailhandelen; jeg har skildret årsagerne hertil. Med hensyn til ved en senere mulig liberalisering af engros-mælkehandelen at falde tilbage til forholdene før 1940 — som jo var grundlag for, at man måtte skride ind dengang — kan jeg sige, at jeg tror ikke på det. Jeg tror, at bedriftskoncentrationen inden for denne sektor som overalt vil være så betydelig, og at man alene herigennem får den fornødne slagkraft.

Når man imidlertid har kritiseret, hvis jeg må vende tilbage til dette punkt, at jeg har ønsket den frie konkurrence og ikke kommunernes ret til at fastsætte detail-

[Handelsministeren.]

prisen, så kan jeg dog ikke lade være med at pege på, at det mindretal, til hvilket jeg her har støttet mig, jo ikke er et helt ligegyldigt mindretal; det repræsenterer forbrugerorganisationerne, det repræsenterer De samvirkende Købmandsforeninger, Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, monopoltilsynets repræsentant, udvalgets formand og repræsentanten for De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation, og jeg har ment, at disse alt i alt havde det klareste syn på denne del af lovgivningen.

Også fru Dagmar Andreassen opfordrede til at fortsætte liberaliseringen. Det har jeg for så vidt været inde på, og jeg skal for mit vedkommende være villig til det, når jeg får det fornødne arbejdsgrundlag. Ligeledes må jeg give fru Dagmar Andreassen ret i, at produktudviklingen ganske utvivlsomt vil føre til et større produktudvalg under friere konkurrenceforhold.

Det samme kan jeg for visse punkters vedkommende sige til hr. Ove Munch, som også kaldte dette en halv reform. Hr. Ove Munch var inde på en række betragtninger om emballagerne, som det for så vidt kan være svært at gå ind for. Nu er dette jo en førstebehandling, og detaljer hører ikke hjemme her, men jeg vil dog sige, at der er naturligvis en kraftig tendens til engangsemballage. Jo større og bedre konkurrencen er hos dem, der bruger denne emballage, og det er naturligvis produktions- og engrosmejerierne, desto større udvalg vil der blive for forbrugerne, og den frie konkurrence vil her naturligvis i tidens løb gøre, at de pakninger, der både er mest handy og billigst, vil sejre i kapløbet. At standardisere emballagen fra det offentliges side eller på anden måde vil som regel ikke være med til at gøre den hverken bedre eller billigere, så jeg kan ikke sige, at jeg kan anbefale denne vej.

Nu undrede hr. Ove Munch sig over, at engangsemballage er dyrere. Om dette skal jeg kun sige de få ord, at det er heller ingen ubetinget økonomisk lov, at den skal være det. Selve engangsemballagen i forhold til kostprisen for f. eks. flegangsemballage af glas vil ofte være betydeligt dyrere beregnet for det enkelte salg, men dette skulle kunne opvejes i nogen grad i transportom-

kostninger, i billigere håndtering i de forskellige led etc., og det er bl. a. her, jeg håber at også en vis priskonkurrence kan slå igennem, når de friere forhold inden for detailhandelen kommer om forhåbentlig 1½ år.

Nu må jeg endnu en gang pege på, at lovforslaget kun drejer sig om detailhandelens forhold, så vi skal formentlig hverken i udvalget eller på anden måde gå dybere ind i det, der muligvis kan ske, når en betænkning fra udvalget til sin tid foreligger.

Jeg takker foreløbig for de tilsagn, der er givet om, skal vi sige en rolig udvalgsbehandling af de udestående problemer, og er for mit vedkommende naturligvis ganske parat til at rådføre mig med udvalget i så henseende.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning:

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold i efterretningsøjemed) [af Kjær Rasmussen og Sigsgaard].

Valgt blev: *Simonsen, Langkilde, Henry Møller, Knud Østergaard, Niels Jørgen Nielsen, Søren Jensen, Kofoed, Svend Haugegaard, Skovmand, Stinus, K. Axel Nielsen, K. B. Andersen, Thomas Have, Egon Jensen, Otto Mørch, Niels Mørk og Poul Dam.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 21 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om generelle tilskud til kommunerne,

forslag til lov om ændringer i forskellige lovbestemmelser om statstilskud og refusioner til kommunerne. (Sundhedsvæsenet),

forslag til lov om sygehusvæsenet,

forslag til lov om ophævelse af lov om statsstøtte til behandling og pleje af tuberkuløse m. m.,

forslag til lov om ændring af lov om vurdering af landets faste ejendomme,

forslag til lov om ændring af lov om tilskud til de offentlige veje,

forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Bortfald af kommunernes andel i udgifterne til arbejdsløshedsforsikring),

forslag til lov om ændring af lov om erhvervsuafhængig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere. (Bortfald af kommunernes andel i driftsudgifter),

forslag til lov om ændring af lov om beskæftigelse og uddannelse af unge. (Bortfald af kommunernes andel i driftsudgifter m. v.),

forslag til lov om ændring af lov om offentlig forsorg. (Ændring af reglerne om refusion samt ændringer som følge af den nye kommunale styrelseslovgivning),

forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Ændrede refusionsregler),

forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Ændrede refusionsregler),

forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Ændrede refusionsregler),

forslag til lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Ændring af reglerne om refusion samt ændringer som følge af den nye kommunale styrelseslovgivning),

forslag til lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Refusion af udgifter til fribefordring m. v.),

forslag til lov om ændring af lov om revalidering. (Ændring af reglerne om refusion),

forslag til lov om ændring af lov om børne- og ungdomsforsorg. (Ændrede refusionsregler),

forslag til lov om ændring af lov om husmoderafløsning og hjemmehjælp. (Ændret refusionsregel),

forslag til lov om ændring af lov om skolelæger

og

forslag til lov om ændring af lov om offentlig skolebespisning.

Valgt blev: *Poul Schlüter, Erik Hansen* (Vejle amt), *Asger Jensen, Stæhr Johansen, Vestergaard Poulsen, A. Chr. Andersen, P. E. Eriksen, Hauch, Holmberg, Niels Helveg Petersen, Lindegård Rasmussen, Samuelson, Ove Hansen, Gorrssen, Grünbaum, Hans Hækkerup, Egon Jensen, Hans Lund, Axel Ivan Pedersen, Børge Schmidt og Krog Hansen.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 20. februar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om diplomatisk forbindelse med Nordvietnam [af Gert Petersen m. fl.].

2) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om placeringen af en ny storlufthavn [af Horn m. fl.].

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om placeringen af en ny Københavns lufthavn.

4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde.

Mødet hævet kl. 15.20.

65. møde.

Torsdag den 20. februar kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om forhøjelse af stempelafgift.

I skrivelse af dags dato meddeler ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om statens tjenestemænd og forslag til lov om tjenestemandspension.

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme og forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om tilskud til de offentlige veje har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Poul Møller): Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om forhøjelse af stempelafgift.*

Da jeg i forrige folketingssamling i maj måned 1968 fremsatte forslag til lov om stempelafgift, gik regeringen ud fra, at denne reform af stempeloven ville kunne gennemføres i god tid inden 1. april 1969 således, at administrationen kunne være tilrettelagt og lovens regler være de afgiftspligtige bekendt, når loven trådte i kraft den 1. april 1969.

Disse forudsætninger holder imidlertid ikke, idet det har vist sig, at udvalgsbehandlingen af forslaget til en ny stempelov — som blev fremsat på ny ved denne samlings begyndelse — tager længere tid, end man fra regeringens side regnede med.

Det vil efter min opfattelse ikke være

forsvarligt at lade en ny stempelov, som indeholder meget væsentlige ændringer af det gældende afgiftssystem, træde i kraft ganske kort tid efter lovens vedtagelse. Følgen heraf må så blive, at vi må fortsætte med den siden 1. april 1965 gældende forhøjelse (fordobling) af stempelafgifterne i endnu nogle måneder. Ved en afgift af denne art, der som hovedregel bliver betalt af de afgiftspligtige selv uden nogen myndigheds beregning eller opkrævning, kan man ikke ændre satserne i op- og nedadgående retning med få måneders mellemrum, og det ville derfor ikke være forsvarligt at vende tilbage til de før 1965 gældende satser pr. 1. april 1969 for derefter at indføre helt nye afgiftssatser pr. 1. oktober samme år. En sådan fremgangsmåde ville jo i øvrigt også beskære det budgetterede afgiftsprovener for det kommende finansår med et ganske væsentligt beløb på mellem 70 og 80 mill. kr.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til velvillig behandling i det høje ting.

Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen (Hastrup): Jeg skal hermed tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om statens tjenestemænd og forslag til lov om tjenestemandspension.*

De foreslåede nye love er i overensstemmelse med de forslag, som er indeholdt i 2 delbetænkninger afgivet af tjenestemandskommissionen af 1965. De udgør en del af den reform, som gerne skulle afløse den hidtidige tjenestemandsløvgivning. Jeg vil senere gøre nogle bemærkninger om den del af reformforslagene, som påregnes forelagt folketinget i løbet af foråret.

Jeg skal først sige lidt om baggrunden for tjenestemandskommissionens nedsættelse og om de forskellige faser i kommissionsarbejdet.

Tjenestemandssystemet har sine rødder i tiden forud for indførelsen af den frie forfatning. Tjenestemandsansættelsen blev anset som en så væsentlig del af samfundsordenen, at der optoges bestemmelser om den i 1849-grundloven. Herfra er de pågældende bestemmelser gået over i de følgende grundlove. I 1953-grundloven drejer det sig om bestemmelserne i § 27 om tjene-